

355. 351. h/5
1976 OKT 28

NÉPSZABADSÁG 92

EMLÉKEZÉS SZÍRRE

A legendás híru partizán születésének 50. évfordulóján

244

NEGYVENEGY NYARÁN, néhány nappal azután, hogy Magyarország belépett a második világháborúba, Kozma Miklós volt belügyminiszter, Kárpátalja kormányzó biztosa, Bartha Károly honvédelmi miniszter és Werth Henrik, a vezérkar akkori főnöke, hogy bizonyítsák együttműködési készségüket a hitleri Harmadik Birodalommal, a keleti országrészen razziákat rendeltek el olyan személyek kézrekerítésére, akik a fasiszta szlovák állam területén folyó deportálások elől menekültek át a határon. Az akció azokat sem kímélte, akik jöllehet Magyarországon születtek, szüleiknek nem sikerült megszerezniük állampolgárságukat igazoló okmányokat. Hontalanoknak nyilvánították őket. Ez lett a végzete annak a Kassán élő, nagyon szegény sorban tengődő családnak is, amelynek kettő kivételével minden tagját — a szülőket öt gyermekkel — a németek által megszállt lengyel területre hurcolták, Kamenec-Podolskban sok ezer más védtelennel együtt lemészárolták és tömegsírokba hányták.

Az életben maradt két fiú, az alig tizenhat éves Weinberger Dezső és Miklós nevű fivére Budapestre menekült, a fővárosban bujkált hamis papírokkal, alkalmi munkákból élt, izzó gyűlölettel a szívében azok ellen, akik — ahogy az ő hozzátartozóikét — sok millió különböző nemzetiségű európainak oltották ki az életét.

1944 tavaszán, amikor a náci seregek előzőnlötték Magyarországot, a két fiatal antifasiszta elszántsága mind következetesebb tettekben fejeződött ki. Azokhoz csatlakoztak, akik fegyvert fogtak a megszállók és a velük együttműködő magyar fasiszták ellen. Az akciógárdákba szerveződött kommunista fiatalok nagy elismeréssel beszéltek a két fiú halálmegvető bátorságáról. Igazi nevüket nem is tudták, ezért az idősebbet Dorong, a fiatalabbat Szír néven emlegették. Az utóbbi lett az egyik legeredményesebben működő osztag vezetője.

SZÍR ÉS CSOPORTJA, akiknek partizántevékenységét elsősor-

ban Fehér Lajos és Csillik Gábor visszaemlékezéseiből ismerjük, sok merész fegyveres vállalkozást hajtott végre. Ezek közül talán a legjelentősebb a Rákóczi úti Metropól szálló Miksa utcai oldala elleni támadás volt. A szállóban SS. és Wehrmacht-tisztek laktak, akik rendszerint együtt vacsoráztak és mulatoztak az étteremben. 1944. november 29-én, hétfő este is együtt voltak, amikor Szír és társai a szálló két kirakatablakához és a pince szellőzőrácsa mögé bádogdobozokban négyszer három kiló ekrazitot helyeztek el. A robbanás megrázta az épületet, s nagy pánikot keltett. Tizenkilenc tiszt holttestét találták meg a romok alatt.

Ez az akció elsősorban politikai és erkölcsi hatása miatt volt jelentős. A főváros minden részében szárnyra kelt a hír, hogy összefüggő partizánharc van kialakulóban, részvevői a legérzékenyebb pontokon támadnak. Alig néhány nappal ezután este fél tízkor Szír és társai a Tiszta Kálmán téren a Városi Színház egyik bejáratát robbantották fel. A nyilaspárt a következő napra hívta össze nagygyűlését a színházba. Ez a fegyvertény is főleg arra volt jó, hogy felhívja a becsületesebb emberek figyelmét az ellenállás lehetőségeire és szükségességére, ösztönzőn, bátorítón hasson rájuk.

KATONAILAG JELENTŐSEBB rajtaütései is voltak a Szír-csoportnak. A Nagykerületen, a Pozsonyi úton és másutt német teherautókat, tiszti gépkocsit robbantottak fel. Gránáttal támadtak őrszemekre — a többi között a Népszínház utca és a József körút sarkán a Simplon kávéház előtt. Egy alkalommal a nyilaskeresztes párt Andrassy út 60. alatti központjának Csengery utcai szárnyát rohanták meg. Más alkalommal a Forgács utcai nyilasház, majd az Antibolsevista Ifjúsági Tábor Üllői úti helyisége ellen intéztek kézigrántás támadást.

A partizánosport működésének idején zárult be a felszabadító seregek ostromgyűrűje Budapest

körül. A főváros különböző kerületeiben fellépő ellenállók, az újpésteiek, a kőbányaiak, az erzsébetiek, Stollár Béla csoportja, a XIV/2. KISKA alakulatba beépült Vörös Brigád és a Szír által irányított vakmerő, mozgékony gárdához hasonló alakulatok saját akcióikon túlmenően arra törekedtek, hogy egységesítsék erőiket, összehangolják tevékenységüket, gyengítsék a főváros értékeit kegyetlenül pusztító fasiszta seregek erejét, halálraírtéket ragadjanak ki a kivégzőosztagok kezei közül és érintkezésbe lépjenek a felszabadító seregek előőrseivel, megrövidítsék az ostromlott város éhez, fázó, állandó életveszélyben levő lakosságának szenvedéseit.

A BÉKÉERT, A FELSZABADULÁSÉRT folytatott küzdelem súlyos áldozatokkal járt, sokan estek a Gestapo és a velük együttműködő csendőrnemzők fogságába. A legtöbbjük sose tért vissza, hozzátartozóik, barátaik, társaik nem látták őket többé. Voltak akik utcai harcban estek el, másokkal a nyilas gyilkosok sortúze végzett.

Máig sem sikerült megállapítani, hol és milyen körülmények között halt hősi halált a tizennyolc éves Szír, hol és hogyan vesztette életét a fivére, Miklós és jó néhány névtelen társuk. Szírt december közepén még látták, elszántan, bizakodóan, mint korábban is mindig. Törékeny alkatú, alacsony termetű fiú volt. Meggyőződése és lelki ereje mindig törhetetlen maradt. A felszabadulást nem érthette meg, csak tetteinek emlékéét őrzi elismeréssel az utókor. Ennek egyik látható jele az a partizánemlékmű is, amely a főváros tizenharmadik kerületében, a Szent István parkban hirdeti az egykori budapesti partizánoknak, az emberség, a becsület, az élet védelmezőinek soha nem halványuló dicsőségét.

Szír — Weinberger Dezső — ha életben marad, ma ténne ötvenesztendő.

Vadász Ferenc